

over den Kerkeraad, aan die reeks niet werd toegevoegd: en als de Kerkeraad over de gemeente; want dit laatste zeggenschap was van gansch anderen aard. En (om nog iets te noemen) de bedoelde beschouwing was hier blijkbaar zóó algemeen, dat men in de 17^e eeuw zich daarop beroepen kon in den strijd met de Independenten. Laat mij van de schrijvers over kerkrecht, door wie dat gedaan is, slechts een enkel getuigenis hier nog bijvoegen. Nu eens niet van Voetius, die te dezer zake reeds zoo vaak is aangehaald, maar van zijn jongeren tijdgenoot Johannes Hoornbeek, die ook hoogleeraar was, eerst te Utrecht en daarna te Leyden, en die, in zijn belangrijk werk over de *Controversiae religionis*, tot bestrijding der Brownisten natuurlijk ook handelt over het karakter en de bevoegdheid van Synoden. „Si bene introspiciamus,” zegt hij, „*dependentia* [Ecclesiarum] à Synodis non congruè dicitur. Quippe haud existimandum, vel ab aliis superioribus aut Ecclesiis, aut Synodis habere precariam potestatem particularem quamque Ecclesiam, vel se potestate suâ exuere, quando in Synodum coit, illamque ei tradere. Neutiquam. Synodorum vel usus vel potestas nihil officere potest aut debet Ecclesiarum particularium libertati et potestati, estque non privativa, sed cumulativa potestas, ecclesiaeque particularis quaelibet manet subjectum proprium et adaequatum plenae potestatis ecclesiasticae. Neque Synodi in alias sub eâ comprehensas ecclesias potestatem usurpant imperantem, quae Dominorum, et superiorum est in inferiores sibi subditos; sed ex communi et libero Ecclesiarum consensu in Synodum, haec potestatem habet delegatam, et auxiliarem vel ministrantem, Ecclesiis voluntariâ consensione, ob necessitatem ordinis et aedificationis, Synodis se subjicientibus . . . . . Non est ergo proprie haec Ecclesiarum ad Synodum relatio, *dependentia* dicenda, neque commodo mihi vocabulo *Independentismi* vel denotata controversia, vel hominum secta videtur: nam benè dici potest, Ecclesiam particularem esse independentem ab aliâ, vel à Synodis, aut hominibus; pendere autem à solo Christo: *submitio* potius appellanda fuerat, ut quae venit ex communi consensu Ecclesiarum se illi ordini, ad aedificationem et bene esse Ecclesiae, subjicientium . . . . . Non in alias Ecclesias Synodus pronunciat,

---

Classe van Alekmaer, ende Laurens Iansz Dienaer tot Monnickendam, inde Classe van Edam is gheconsenteert nade verhandelinge van Caspar Coolhaes saeck te vertrecken na huys’.

Over de bijwoning van de meerdere vergaderingen door gedeputeerde ouderlingen is voorts nog het een en ander opgemerkt in „De rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke Kerken” door A. F. de Savornin Lohman en F. L. Rutgers, 2e uitg., 1887, blzz. 27—29.